

Jutlus Nõos N, 31.10.19 kell 18.00, usupuhastuspüha

Lektsioonid: Js 62:6–7, 10–12; Rm 3:21–28

Jutlus: Mt 5:1–12

Laulud: 159 (1–6); 192 (1–5, 6); 185 (1–5); 163 (1–4)

Aga kui Jeesus nägi rahvahulki, läks ta üles mäele ja istus sinna maha, ja kui jüngrid olid tema ümber kogunenud, avas ta oma suu ja õpetas neid: „Õndsad on need, kes on vaimus vaesed, sest nende päralt on taevariik. Õndsad on kurvad, sest neid lohutatakse. Õndsad on tasased, sest nemad pärivad maa. Õndsad on need, kellel on nälg ja janu õiguse järele, sest nemad saavad küllaga. Õndsad on halastajad, sest nende peale halastatakse. Õndsad on puhtad südamed, sest nemad näevad Jumalat. Õndsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks. Õndsad on need, keda õiguse pärast taga kiusatakse, sest nende päralt on taevariik. Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse. Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.

Nagu võib-olla teate, saabusin eile tagasi Iisraeli-reisilt. Viibisin Pühal Maal teist korda ja tundsin end mõnes mõttes teisiti kui eelmisel korral – mis on ju ka loomulik.

Esimese korra harras vaimustus kohtadest, mida Jeesus on ise külastanud ja puudutanud ning mis on Piibli pärimuse toimumispaikadeks, andis teisel korral enam maad mõtisklustele, kas ja milleks üldse oleks inimesel tarvis Püha Maad külastada.

Teatavasti polnud meie usuisa Martin Luther Pühal Maal käinud, eelkõige muidugi seetõttu, et sinna oli tollase türklaste ülemvõimu tõttu raske pääseda. Luther puhastas usku teisiti, kogemata neid paiku, millest Piibel kõneleb, üksnes Pühakirja võimalikult hoolikalt lugedes.

See asjaolu (ja mõte veel mõne tuttava teoloogi peale, kes pole samuti Iisraelis käinud) pani mind reisi ajal mõtlema mitmele asjale. Nt sellele, kas inimene, kes Piiblit ei tunne, võiks hakata uskuma Jumalasse üksnes Iisraelis pühi kohti külastades?

Oletame, et kellelegi näidatakse Petlemma sünnikirikut, kus Jeesus sündis, Naatsareti kirikuid, kus paigas Jeesus oma vanematega elas, Galilea paiku, kus Jeesus tegi imetegusid, ja paljusid muid paiku, mis seostuvad Jeesuse ja teiste Piibli tegelastega. Kuni lõpuks näidatakse talle ka kohta, kus Jeesus risti löödi ja kuhu ta maeti. Ning öeldakse – Ta tõusis üles ja võitis surma! Ning kuulutatakse sellele inimesele evangeeliumi nende kogemuste põhjal. Kas on võimalik, et see inimene saab usklikuks?

Jah ja ei.

Jah, sest tänases kirjakohas, Jeesuse nn õndsakskiitmistes pole mainitud ei Pühakirja ega õiget õpetust. Öeldakse lihtsalt, et teatud inimesed on õndsad. Öeldakse, et see, kes on vaene (tema elus pole jumalaks mammona) on õnnis, kui ta on vaimus, st õhkab Jumala poole. Öeldakse: õnnis on kurb, st see, kes tunneb endal olevat patu Jumala ees. Öeldakse ka: õnnis on tasane, st see, kes ei ihka maailma poolt pakutavat, vaid tahab kuuletuda Jumalale. Öeldakse: õnnis on see, kes ihkab mitte maist, vaid Jumala õigust. Öeldakse: õnnis on see, kes halastab oma ligimesele. Õnnis on puhta südamega inimene, st see, kellele Jumal on patud andeks andnud. Õnnis on see, kes püüab enda ümber külvata rahu ja mitte vaenu. Õnnis on see, keda tema usu pärast Jumalasse ja Kristusesse taga kiusatakse. Need, kes on sellised, nagu Jeesus kirjeldab, pääsevad taevasse. Mitte sõnagi Pühakirjast ega õpetusest!

Siiski vajab usk sihtmärke ja eeskujusid.

Sihtmärke selles mõttes, et inimene peab tahtma paremat tulevikku kui on tema olevik. Toon näiteks tänase n-õ päevakangelase Martin Lutheri. Ta oli üliõpilane, kes sai järsku aru, et ühiskonna teenimine ilmalikus ametis pole tema tee ja hakkas mungaks, et otsida Jumala riiki. Ta tundis, et pole Jumala ees õige ja hakkas otsima teid, kuidas sellest ebamugavast, isegi põletavast tundest lahti saada. Arvan, et kui Lutherile oleks näidatud Jeesusega seotud kohti ilma, et tal oleks olnud igatsust Jumala poole, siis poleks ta saanud reformaatoriks.

Niisiis on õnnis see, kelle südamesse on Jumal pannud igatsuse õndsaks saada.

Kuid mitte ainult. Usu otsija vajab ka eeskujusid. Kui me korraldaksime inimesele ekskursiooni Pühal Maal ja kõneleksime talle Aabrahamist, Iisakist ja Jaakobist, Moosesest, prohveteist, Ristija Johannesest ja lõpuks Jeesusest, siis võiks see kogemus olla rikastav, kuid inimene ei pruugiks mõista, mida peab ta kogu selle informatsiooniga peale hakkama. Keda siis neist paljudest piiblitegelastest endale eeskujuks võtta? Kas Moosese või Ristija Johannes või Jeesuse? Või hoopis Pauluse? Loeme ju Piiblist tihti usklike segadusest, mis tekib siis, kui eelistatakse mõnda usuisa või jumalameest. Juudid usaldavad esiisasid ja Mooset. Ristija Johannese jüngrid teda. Jeesuse jüngrid Jeesust. Ja Pauluski ütleb 1Kr 1:12j etteheitvalt: „Ma räägin sellest, et igaüks teist ütleb: „Mina olen Pauluse poole!” või: „Mina olen Apollose poole!” või: „Mina olen Keefase poole!” või: „Mina olen Kristuse poole! Kas Kristus on mitmeks jagatud?!” Roomakatoliiklased palvetavad peale Kristuse ka Neitsi Maarja ja pühakute poole. Jne.

Usklik inimene vajab eeskujusid, kuid kõik need, kes sel teekonnal ette tulevad, pole õiged.

Ja seetõttu vastan eespool esitatud küsimusele, kas on võimalik, et inimene, kes tutvub Iisraeli pühapaikadega, saab usklikuks, ka „ei“. Usk nõuab pärimusi, n-ö ratsionaalset alget. Usk nõuab õpetust.

Jah, on inimesi, kellele Jumal annab otse, Vaimu kaudu. Ka Jeesus ütleb Peetrusele Mt 16:17: „Sa oled õnnis, Siimon, Joonas poeg, sest seda ei ole sulle ilmutanud liha ja veri, vaid minu Isa, kes on taevas.“ Ja siiski tundis ka lihtne kalur Peetrus isade pärimust Moosesest ja prohveteist, oli n-ö religioosselt siiski mingil määral haritud.

Martin Luther mõtles samamoodi. Tema ees oli pärimus, mis kõneles Jumalast: Aabrahami, Iisaki ja Jaakobi Jumalast. Ning sellest, mida see Jumal tegi Iisraeli rahvale seaduse abil, kuid paganaile oma Poja abil. See pärimus oli Piibel, võimalikult autentne allikas selle kohta, mida Jumal tahab ja teeb. Luther luges ja mõtles, mõtles ja luges. Ning jõudis arusaamisele, et Pühakirjas peitub tee Jumala juurde. See on tema *sola scriptura* põhimõte, üksnes Pühakiri.

Luther leidis Piiblit lugedes, et Piibel ei saa olla kõigis kohtades üheväärtuslik teenäitaja Jumala poole. Jumala poole näitavad need kohad, mis kõnelevad Kristusest ja kus kõneleb Kristus ise! Ilma Kristuseta ei saa edasi, sest Kristus on inimene ja Jumal, teised Piibli tegelased aga ikkagi ainult inimesed. See on siis Lutheril see *solus Christus* põhimõte, üksne Kristus.

Kujutlegem end kahe Jeesuse jüngrina, kes kõndisid pärast kohutavaid sündmusi Jeruusalemma lähedal Kolgata mäel kurvalt Emmause poole. Nad olid näinud, mis juhtus. Kuid sellest ei piisanud mõistmiseks. Nad tundsid juudi pärimust, kuid sellest ei piisanud mõistmiseks. Nad olid olnud koos Jeesusega ja näinud tema imetegusid, kuid mõistmiseks ei piisanud isegi sellest.

Neile kahele mehele oli tarvis Jeesust ennast, kes neile seletaks Pühakirjast ära need kohad, mis käivad Kristuse kohta. Ja isegi sellest veel ei piisanud, vaid Jeesus pidi veel murdma ka leiba – alles siis tuli neile meelde ka viimne õhtusöömaaeg. Ning nad tundsid ära Jeesuse ja Tema kui Jumala Poja.

Niisiis usun, et Martin Luther ja 16. sajandi usupuhastus on valinud õige tee. Kõigepealt Piibel kui usu alus. Seejärel Kristus kui usu seletaja. Ja siis Jumala arm kui õndsakstegija.

Ärgu minu kõne viigu teid mõttele, et Pühale Maale pole mõtet minna, sest Luther või veel mõned suured teoloogid seal ei käinud. Küllap oleks Luther sinna ka läinud, kui oleks saanud – nagu juba mainitud. Kuid Püha Maa, võib-öelda, on kursus usus edasijõudnuile. Piibli ja Jeesusega seotud kohtade külastamine on Piibli paremaks mõistmiseks ja selle kaudu usu kinnitamiseks. On selleks, et meie eesmärk, Jumala riik oleks selgemini nähtav, ja meie eeskujuga, Kristus, oleks veelgi paremini valgustatud.

Nõnda soovitan kõigil Jumala poole püüdlejail ikka Piiblit lugeda, ka siis, kui kõigest aru ei saa. Küll Jumal saadab meile kirjaseletajaid – nagu Filippuse Etioopia kojaülemale. Ja ärgu taandugu meie elust Kristuse kuuju, sest Tema ainsana on jumalik kirjaseletaja, kinkides meile mõistmiseks ka oma Püha Vaimu.

Õnnistatud usupuhastuspüha, kallid sõbrad!

Aamen.